

**ВОЛОДИМИР КРАВЧУК
ІГОР ОЛЕНДЕР**

**СТЯГНЕННЯ
ПОДАТКОВОГО БОРГУ
СУДОВИЙ АСПЕКТ**

УДК 336.225.68

ББК 65.261.41

К 77

Кравчук В. М.

К 77 Стягнення податкового боргу: судовий аспект : монографія / В. М. Кравчук, І. Я. Олендер. – Львів : Вид-во «БОНА», 2015. – 204 с.

ISBN 978-966-2626-36-0

У монографії досліджено науково-теоретичні та практичні питання, що постають під час розгляду і вирішення справ про стягнення податкового боргу. Розглянуто механізм виникнення та погашення податкового боргу, функції суду у цих правовідносинах. Проаналізовано юрисдикцію справ про стягнення податкового боргу, проблемні питання юрисдикції таких вимог у справах про банкрутство та кримінальних справах. Розкрито особливості судової процедури стягнення податкового боргу та запропоновано шляхи її вдосконалення.

Видання розраховано на суддів, практикуючих юристів, науково-педагогічних працівників, студентську аудиторію та широке коло читачів.

Видано в авторській редакції.

УДК 336.225.68

ББК 65.261.41

ISBN 978-966-2626-36-0

© Кравчук В. М., Олендер І. Я., 2015

© Видавництво «Бона», 2015

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ЧИТАЧА.....	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	10

Розділ 1. ПОДАТКОВИЙ БОРГ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.1. Поняття податкового боргу.....	11
1.2. Процедура погашення податкового боргу.....	26

Розділ 2. СУД У МЕХАНІЗМІ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ

2.1. Функції суду у державному механізмі.....	48
2.2. Функції суду у податкових правовідносинах.....	63
2.3. Юрисдикція судів у правовідносинах щодо стягнення податкового боргу.....	70
2.3.1. Адміністративна юрисдикція.....	72
2.3.2. Господарська юрисдикція.....	75
2.3.3. Кримінальна юрисдикція.....	89

Розділ 3. ВИДИ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЩОДО СТЯГНЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ

3.1. Поняття судового провадження та їх класифікація	117
3.2. Загальне (позовне) провадження.....	122
3.3. Скорочене провадження.....	133
3.4. Провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів.....	141
3.5. Шляхи вдосконалення провадження щодо стягнення податкового боргу.....	159
ВИСНОВКИ.....	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	179
ДОДАТОК.....	202

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Для будь-якої держави проблеми податків завжди важливі, оскільки напряму пов'язані з формування бюджету. Особливо це актуально для України, де відбувається процес державного будівництва, ускладнений суперечливими внутрішніми та зовнішніми обставинами.

У сфері податків якнайкраще проявляється питання балансу приватних і публічних інтересів. Очевидно, що держава, яка представляє публічний інтерес, зацікавлена у швидкій акумуляції податків, а приватні особи – у зменшенні податкового навантаження. Поєднання цих інтересів завжди створює передумови для конфлікту. Він може бути вирішений лише на засадах справедливості.

Пропонована робота є однією з перших у вітчизняній науці спроб, спрямованих на пошук оптимального балансу інтересів платника податків та держави.

Автори проаналізували найважливіші теоретичні та прикладні проблеми, серед яких:

- алгоритм стягнення податкового боргу;
- функції судів у податкових спорах, зокрема у справах про стягнення податкового боргу;
- суб'єктний склад осіб, які беруть участь у справах про стягнення податкового боргу та їх процесуальний статус;
- юрисдикція справ про стягнення податкового боргу;
- особливості стягнення податкового боргу у справах про банкрутство та кримінальних справах про ухилення від сплати податків;
- зміст процесуальних особливостей різних видів провадження у справах про стягнення податкового боргу.

Аналізуючи механізм та практику стягнення податкового боргу, автори дійшли висновку, що процедура, яка передбачена чинним законодавством, не в повній мірі відповідає справедливому балансу.

Судова практика свідчить, що судовий порядок стягнення застосовується до безспірних по суті правовідносин, що, з одного боку, ускладнює та сповільнює процес стягнення податкових боргів, а з другого – не відповідає завданням та функціям судів у правовій державі. Виявлення цієї проблеми потребувало від авторів аналізу судової юрисдикції та судових процедур, які застосовуються для стягнення податкового боргу.

Виявлені також істотні суперечності між адміністративним і господарським судочинством в частині, яка стосується стягнення податкового боргу підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство. Так само були виявлені проблеми

співвідношення адміністративного і кримінально-процесуального законодавства у справах про ухилення від сплати податків (ст. 212 Кримінального кодексу України).

Найбільш вагомими висновками даної роботи є:

– визначення поняття «стягнення податкового боргу» як урегульованої нормами Податкового Кодексу України системи заходів, що здійснюються податковими органами з метою погашення податкового боргу в примусовому порядку (примусове стягнення податкового боргу є різновидом державного примусу до виконання добровільно не виконаного платником податків податкового обов'язку);

– доведення, що у справах за зверненнями податкових органів суди виконують каральну, контрольну або податкову функцію. Податкова ж функція не властива судам. У зв'язку з цим, справи про стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, з рахунків у банках, що обслуговують такого платника податків; про нарахування та сплату податкових зобов'язань, коригування від'ємного значення об'єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін, повинні бути передані до юрисдикції податкових органів;

– обґрунтування концепції, за якою усі справи про стягнення податкового боргу з усіх платників податків (фізичних і юридичних осіб), повинні вирішуватися за допомогою одного виду провадження, яке є імперативним і спеціальним по відношенню до загального (позовного). Воно повинно поєднувати риси скороченого (ст. 183-2 Кодексу адміністративного судочинства України) і провадження за зверненням органів доходів та зборів (ст. 183-3 Кодексу адміністративного судочинства України);

– обґрунтування критеріїв розмежування адміністративного і судового способу стягнення податкового боргу. Автори вважають, що стягнення податкового боргу за рахунок майна та коштів платника податків доцільно здійснювати за рішенням податкового органу. Стягнення повинно відбуватися в судовому порядку, якщо джерелом погашення податкового боргу є кошти або майно третіх осіб, або коли платник податків є банкрутом.

Авторами розроблено проект закону, спрямований на вдосконалення механізму стягнення податкового боргу (цей проект міститься у додатках монографії).

Сподіваємось, запропонована робота зацікавить суддів, практикуючих юристів, науково-педагогічних працівників, студентську аудиторію та широке коло читачів.

АНОТАЦІЯ

У монографії досліджено науково-теоретичні та практичні питання, що постають під час розгляду і вирішення справ про стягнення податкового боргу. Розглянуто механізм виникнення та погашення податкового боргу, функції суду у цих правовідносинах.

Проаналізовано юрисдикцію справ про стягнення податкового боргу, проблемні питання юрисдикції таких вимог у справах про банкрутство та кримінальних справах. Розкрито особливості судової процедури стягнення податкового боргу та запропоновано шляхи її вдосконалення.

АННОТАЦИЯ

В монографии исследованы научно-теоретические и практические вопросы, возникающие при рассмотрении и разрешении дел о взыскании налогового долга. Рассмотрен механизм возникновения и погашения налогового долга, функции суда в этих правоотношениях.

Проанализирована юрисдикция дел о взыскании налогового долга, проблемные вопросы определения юрисдикции таких требований в делах о банкротстве и уголовных делах.

Раскрыты особенности судебной процедуры взыскания налогового долга и предложены пути ее совершенствования. Дела по обращениям налогового органа о взыскании налогового долга.

ANNOTATION

In the monograph research and theoretical and practical issues that arise during the consideration and resolution of cases of tax debt. The mechanism of occurrence and tax debt, as a court in these relations.

Analyzed jurisdiction cases tax debt, problems of jurisdiction of such claims in bankruptcy cases and criminal cases. The features of the judicial procedure of collecting the tax debt and the ways to improve it.